

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puoluelain 3 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puoluelain 3 §:n muuttamisesta (HE 118/2020 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Anna Saarela, oikeusministeriö
- johtaja Markku Jokisipilä, eduskuntatutkimuksen keskus, Turun yliopisto
- ministeri Lauri Tarasti
- akatemiatutkija, yliopistonlehtori Hanna Wass
- professori Veli-Pekka Viljanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puoluelakia siten, että hakemuksen yhdistyksen rekisteröimiseksi puolerekisteriin voisi jatkossa tehdä myös oikeusministeriön ylläpitämässä verkkopalvelussa. Samalla mahdollistettaisiin puolueen rekisteröimiseen vaadittavien kannatusilmoitusten kerääminen sähköisesti. Mahdollisuus tehdä hakemus ja kerätä kannatusilmoitukset paperilla säilyisi. Jatkossa yhdistys voisi aloittaa kannatusilmoitusten keräämisen, kun oikeusministeriö olisi hyväksynyt muut rekisteröintihakemuksen liitteenä olevat asiakirjat.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan perustuslaissa turvattujen osallistumisoikeuksien, henkilötietojen suojan ja julkisuuden kannalta. Lakiehdotus katsotaan voitavan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö PeVM 24/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puoluelakia siten, että hakemuksen yhdistyksen rekisteröimiseksi puolurekisteriin voi tehdä myös oikeusministeriön ylläpitämässä verkkopalvelussa ja puolueen rekisteröimiseen vaadittavia kannatusilmoituksia voidaan kerätä myös sähköisesti. Mahdollisuus tehdä hakemus ja kerätä kannatusilmoitukset paperilla säilyy.

Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja puoltaa ehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Uudistus on valiokunnan mielestä omiaan parantamaan poliittisia osallistumismahdollisuuksia ja helpottamaan valtiollisiin asioihin vaikuttamaan pyrkivien yhdistysten toimintaa. Valiokunta on aikaisemmin demokriatiopoliittista toimintaohjelmaa arvioidessaan pitänyt toimintaohjelmaan sisältynyttä hanketta "perustapuolue.fi"-palvelun käynnistämiseksi kannatettavana (PeVL 46/2017 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen yhdenvertaisuuden kannalta myönteiseen seikkaan, että mahdollisuus kannatusilmoitusten sähköiseen keräämiseen voi osaltaan torjua esimerkiksi terveydentilaan tai asuinpaikkaan liittyviä osallistumiseroja kansalaisten mahdollisuuksissa ilmaista kannatustaan rekisteröitymään pyrkiville poliittisille liikkeille tai kerätä kannatusilmoituksia. Merkityksellistä on tältä kannalta kuitenkin myös se, että laissa sallitaan nykyisenkaltaisenkin kannatusilmoitusten keräämiskäytännön jatkuminen, mikä on omiaan mahdollistamaan myös niiden osallistumisen, joilla ei ole sähköisten palveluiden käyttämiseen vaadittavia taitoja tai teknisiä edellytyksiä.

Kerätessä kannatusilmoituksia verkkopalvelussa puolueeksi rekisteröitymistä kannattavat äänioikeutetut kirjautuvat palveluun vahvaa sähköistä tunnistamista käyttäen täyttääkseen kannatusilmoituksen. Hallituksen esityksessä (s. 9) arvioidaan, että kannatusilmoituksen täyttäminen sähköisesti vahvaa sähköistä tunnistamista käyttäen parantaisi merkittävästi kannatusilmoituksen ja sitä kautta koko menettelyn luotettavuutta nykyisestä. Lisäksi verkkopalvelu rakennettaisiin siten, että vain säädetyt kelpoisuusehdot täyttävät äänioikeutetut pääsisivät vahvan sähköisen tunnistamisen jälkeen täyttämään kannatusilmoituksen. Perustuslakivaliokunta pitää puolueen perustamismenettelyn luotettavuuden näkökulmasta keskeisenä verkkopalvelun tietoturvasta huolehtimista. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota hallituksen esityksessäkin mainittuun riskiin esimerkiksi huijaussivustojen perustamisesta sekä yleisemminkin epäasiallisten tai laittomien vaikutuspyrkimysten torjumisen tärkeyteen. Valiokunta pitää tärkeänä uudistuksen vaikutusten seuranta tältä kannalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 118/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö PeVM 24/2020 vp

Helsingissä 21.10.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Hilikka Kemppi kesk

jäsen Mikko Kinnunen kesk

jäsen Anna Kontula vas

jäsen Mats Löfström r

jäsen Wille Rydman kok

jäsen Heikki Vestman kok

jäsen Tuula Väätäinen sd

varajäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd

varajäsen Juha Pylväs kesk

varajäsen Iris Suomela vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala